

Comunicat de premsa

19 de setembre de 2003

Els ministres de ciències de 40 països europeus arriben a un acord sobre la reforma dels estudis superiors a Europa

“És una satisfacció del poder polític d'Europa que 40 països, reunits aquí a Berlín, hagin arribat a un acord sobre els principis bàsics d'una reforma a llarg termini dels estudis superiors en totes les nacions participants”, ha dit avui la ministra federal alemanya d'educació, Edelgard Bulmahn, en la cloenda de la tercera Conferència de Ministres que ha tingut lloc a Berlín en el marc del Procés de Bolonya. Ute Erdsiek-Rave, ministra d'Educació del *land* Schleswig-Holstein i representant de la Conferència Permanent de Ministres d'Educació de Länder (KMK), ha afegit: “Els resultats de la conferència de dos dies de durada són més vinculants i destaquen els passos de la reforma que són necessaris per establir una àrea europea d'ensenyament d'una manera més precisa que en les conferències anteriors de Bolonya i Praga. Les universitats alemanyes també canviaran considerablement si es poden aconseguir els objectius definits en aquesta conferència per al període que acaba l'any 2010.”

Ministres d'ensenyament procedents de 40 països, la Comissió Europea, el Consell d'Europa i els organismes més importants que representen les institucions i els estudiants d'estudis superiors a escala europea han acceptat la invitació per venir a Berlín el 18 i el 19 de setembre. A Berlín han preparat un comunicat conjunt que estipula les obligacions polítiques essencials que han de complir tots els estats participants en el Procés de Bolonya:

- Per a l'any 2005, tots els països hauran establert estructures per assegurar la qualitat interna i externa dels estudis superiors. S'haurà introduït totalment un sistema de dues parts que inclogui les titulacions de llicenciatura i màster. El certificat concedit haurà d'incloure un suplement del diploma estàndard en diversos idiomes, destinat a millorar el reconeixement mutu de les titulacions tant en estudis superiors com en marc laboral.
- Un altre dels temes tractats en el Procés de Bolonya són els estudis de doctorat. La formació doctoral interdisciplinària d'alta qualitat està destinada a promoure la innovació i l'excel·lència en la recerca a Europa.
- Com a institucions autònomes, les universitats han de desenvolupar procediments d'avaluació interna i externa. S'establiran sistemes de garantia de qualitat nacional amb responsabilitats clares i participació internacional i la Xarxa Europea per a la Garantia de Qualitat en Estudis Superiors (ENQA) desenvoluparà estàndards i procediments comuns, juntament amb les associacions europees de rectors i d'estudiants.
- La comparabilitat de les habilitats adquirides és un requisit previ per a la introducció de les titulacions de llicenciatura i màster en tots els països que integren el Procés de Bolonya per a l'any 2010. Aquesta comparabilitat està destinada a assegurar un ús adequat i flexible d'aquestes habilitats en estudis posteriors i en el mercat laboral.
- Ajuda financera per a la formació acadèmica i la possibilitat per als estudiants d'aportar les seves beques quan vagin a l'estranger són els principals passos cap a la creació d'una Àrea Europea d'Estudis Superiors. Els ministres estan d'acord que cal portar a terme iniciatives que facilitin la prestació d'ajudes a la formació per

als alumnes que estudiïn a l'estranger. Al mateix temps, donen suport a una implicació més gran dels estudiants en els processos de formació d'opinions a les universitats.

La ministra federal d'ensenyament, la senyora Bulmahn, insisteix en el fet que també s'ha d'arribar a un acord sobre les mesures destinades a millorar la mobilitat i sobre disposicions que permetin a les universitats dels diferents països atorgar titulacions conjuntes. "Ens trobem en el punt mitjà d'una futura reforma europea dels estudis superiors, i encara hem de fer més progressos en aquest camí", ha dit. La ministra Bulmahn ha posat l'accent en el fet que la Conferència de Berlín hagi assenyalat als altres països europeus que Alemanya s'ha pres molt seriosament la unificació europea. I ha afegit: "El procés de l'establiment d'una àrea europea d'ensenyament s'ha fet més dinàmic com a resultat de l'admissió de nous estats membres." En la Conferència, els ministres han decidit admetre Albània, Sèrbia i Montenegro, Bòsnia i Hercegovina i Macedònia, com també Rússia, Andorra i la Santa Seu com a nous membres del Procés de Bolonya.

"Europa està estimulant la reforma dels estudis superiors a Alemanya", ha dit la ministra Erdsiek-Rave. La ministra ha afegit: "Ens volem assegurar que Alemanya estigui entre les nacions líders en l'Àrea Europea d'Estudis Superiors. La posada en pràctica de les decisions de Berlín s'ha preparat des de diferents perspectives aquí a Alemanya." La senyora Erdsiek-Rave assenyala el fet que ja existeix una base legal per a l'ensenyament reglat de llicenciatures i programes de màster a les institucions alemanyes d'estudis superiors. La garantia de qualitat s'ha desenvolupat en nombrosos projectes. Segons la ministra Erdsiek-Rave, els *Graduiertenkollegs* alemanys són una bona solució per assegurar la dimensió internacional en els estudis de doctorat. El Sistema Europeu de Transferència de Crèdits (ECTS) està sent com més va més utilitzat com un mitjà per assegurar el reconeixement dels èxits acadèmics dels estudiants.

Amb el suport al Procés de Bolonya, la ministra federal Bulmahn ha dit: "El Govern federal persegueix un ambiciós objectiu juntament amb el Länder alemany: crear una Àrea Europea d'Estudis Superiors per a l'any 2010 que garanteixi una formació acadèmica d'alta qualitat i, amb això, una competitivitat internacional."

Creació de l'Àrea Europea d'Estudis Superiors

Comunicat de la conferència de ministres responsables dels estudis superiors

Berlín, 19 de setembre de 2003

Preàmbul

El 19 de juny de 1999, un any després de la Declaració de Sorbona, els ministres responsables dels estudis superiors procedents de 29 països europeus van signar la Declaració de Bolonya. En aquesta Declaració van acordar importants objectius conjunts destinats a la creació d'una Àrea Europea d'Estudis Superiors coherent i cohesiva per a l'any 2010. Durant la primera conferència de seguiment celebrada a Praga el 19 de maig de 2001, van augmentar el nombre d'objectius i van ratificar el seu compromís per establir una Àrea Europea d'Estudis Superiors per a l'any 2010. El 19 de setembre de 2003, els ministres responsables dels estudis superiors procedents de 33 països europeus es van reunir a Berlín amb la intenció de revisar els progressos aconseguits i establir prioritats i nous objectius per als anys vinents, amb vista a accelerar la creació de l'Àrea Europea d'Estudis Superiors. Al final de la conferència es va arribar a un acord sobre les consideracions, els principis i les prioritats següents:

Els ministres ratifiquen la importància de la dimensió social del Procés de Bolonya. Amb l'objectiu de millorar les característiques socials de l'Àrea Europea d'Estudis Superiors, la necessitat de millorar la competitivitat ha d'estar equilibrada amb el propòsit d'enfortir la cohesió social i reduir les desigualtats socials i de sexe tant en l'àmbit nacional com en l'europeu. En aquest context, els ministres ratifiquen la seva posició sobre el fet que l'ensenyament és un bé públic i una responsabilitat pública. Han recalcat que els valors acadèmics han de ser el més important en la cooperació i els intercanvis acadèmics internacionals.

Els ministres han tingut en compte les conclusions dels consells europeus de Lisboa (2000) i Barcelona (2002) destinats a fer d'Europa "l'economia basada en els coneixements més competitiva i dinàmica del món, capaç d'un creixement econòmic sostenible amb més i millors llocs de treball i una més gran cohesió social" i a reclamar més accions i una cooperació més estreta en el context del Procés de Bolonya.

Els ministres han pres nota de l'Informe de Progressos preparat pel Grup de Seguiment sobre el desenvolupament del Procés de Bolonya entre Praga i Berlín. També han pres nota de l'Informe de Tendències III presentat per l'Associació d'Universitats Europees (EUA), com també dels resultats dels seminaris que es van organitzar en el marc del programa de treball entre Praga i Berlín per diversos estats membres i institucions, organitzacions i estudiants d'estudis superiors. Els ministres han pres nota dels informes nacionals que són l'evidència dels considerables progressos aconseguits en l'aplicació dels principis del Procés de Bolonya. Finalment, han tingut en compte els missatges de la Comissió Europea i el Consell d'Europa i reconeixen el seu suport en la posada en pràctica del Procés.

Els ministres han arribat a un acord sobre els esforços que s'han de fer per assegurar un vincle més estret entre els estudis superiors i els sistemes de recerca en els seus països respectius. El sorgiment d'una Àrea Europea d'Estudis Superiors es beneficiarà de les sinergies amb l'Àrea Europea de Recerca i, amb això, s'enfortiran les bases de

l'”Europa del coneixement”. L'objectiu és conservar la riquesa cultural i la diversitat lingüística d'Europa sobre la base de l'herència de les seves diverses tradicions i fomentar el seu potencial d'innovació i de desenvolupament social i econòmic per mitjà d'una més gran cooperació entre les institucions europees d'estudis superiors.

Els ministres reconeixen el paper fonamental en el desenvolupament de l'Àrea Europea d'Estudis Europeus que han tingut les institucions d'estudis superiors i les organitzacions d'estudiants. Han pres nota del missatge de l'Associació d'Universitats Europees (EUA) sorgit del Conveni de Graz de les institucions d'Estudis Superiors, les contribucions de l'Associació Europea d'Institucions d'Estudis Superiors (EURASHE) i les comunicacions dels Sindicats Nacionals d'Estudiants a Europa (ESIB).

Els ministres han rebut bé l'interès mostrat per altres regions del món en la creació d'una Àrea Europea d'Estudis Superiors i, en particular, la presència de representants de països europeus que encara no formen part del Procés de Bolonya, com també els procedents de la Comissió de Seguiment de la Unió Europea i l'Espai Comú Llatinoamericà i Carib (EULAC) per a Estudis Superiors com a convidats a aquesta conferència.

Progressos

Els ministres valoren molt positivament les diferents iniciatives que s'han emprès des de la Cimera de Praga sobre estudis europeus per avançar cap a una comparabilitat i una compatibilitat més grans, per aconseguir que els sistemes d'estudis superiors siguin més transparents i per millorar la qualitat dels estudis superiors europeus en l'àmbit institucional i nacional. Han agraït la cooperació i el compromís de tots els participants —institucions d'estudis superiors, estudiants i altres persones implicades— en aquest sentit.

Els ministres han recalcat especialment la importància de tots els elements del Procés de Bolonya per a la creació de l'Àrea Europea d'Estudis Superiors i insisteixen en la necessitat d'intensificar els esforços a escala institucional, nacional i europea. Això no obstant, per dotar el Procés amb més força, es comprometen a mitjançar prioritats per als dos anys vinents. Augmentaran els seus esforços per promoure uns sistemes de garantia de qualitat eficaços, avançar en l'ús efectiu del sistema basat en dos cicles i millorar el sistema de reconeixement de les titulacions i els períodes d'estudis.

Garantia de qualitat

La qualitat dels estudis superiors s'ha revelat com l'aspecte més important en la creació d'una Àrea Europea d'Estudis Superiors. Els ministres s'han compromès a donar suport a un major desenvolupament de la garantia de qualitat a escala institucional, nacional i europea. Insisteixen en la necessitat d'establir, de mutu acord, criteris i metodologies relatives a la garantia de qualitat.

També insisteixen en el fet que la coherència amb el principi d'autonomia institucional, la principal responsabilitat per a la garantia de qualitat en els estudis superiors, rau en les mateixes institucions i això proporciona les bases per a una responsabilitat real del sistema acadèmic en l'estructura de qualitat nacional.

En conseqüència, han acordat que, per a l'any 2005, els sistemes nacionals de garantia de qualitat han d'incloure:

- Una definició de les responsabilitats dels organismes i les institucions implicades.

- Una avaluació de programes o institucions, que inclogui una valoració interna, una revisió externa, la participació dels estudiants i la publicació dels resultats.
- Un sistema d'acreditació, de certificació o de procediments comparatius.
- Una participació, una cooperació i una xarxa internacionals.

A escala europea, els ministres reclamen la participació de l'ENQA per mitjà dels seus membres, en col·laboració amb l'EUA, l'EURASHE i l'ESIB, per crear una sèrie d'estàndards, procediments i directrius que s'acordin sobre la garantia de qualitat, explorar vies que assegurin un sistema adequat de revisió de coincidències per a la garantia de qualitat i/o agències o organismes d'acreditació i informar-ne els ministres per mitjà del Grup de Seguiment per a l'any 2005. Es retrà compte de l'experiència d'altres associacions i xarxes de garantia de qualitat.

***Estructura de les titulacions:
Adopció d'un sistema essencialment basat en dos cicles principals***

Els ministres es complauen a assenyalar que, després del seu compromís en la Declaració de Bolonya amb el sistema de dos cicles, s'està duent a terme una àmplia reestructuració de l'entorn europeu dels estudis superiors. Tots els ministres es comprometen a començar la posada en pràctica del sistema de dos cicles per a l'any 2005.

Els ministres han subratllat la importància de la consolidació del progrés i de la millora de la comprensió i l'acceptació de noves qualificacions a través d'un enfortiment del diàleg a l'interior de les institucions i entre les institucions i els seus treballadors.

Els ministres animen els estats membres a elaborar una estructura de qualificacions comparables i compatibles per als seus sistemes d'estudis superiors, que aconseguixi descriure les qualificacions en termes de càrrega de treball, nivell, nivell de coneixements adquirits, competències i perfil. També es comprometen a elaborar una estructura de qualificacions per a l'Àrea Europea d'Estudis Superiors.

Dins d'aquestes estructures, les titulacions tindran diferents resultats definits. Les titulacions de primer i segon cicle tindran diferents orientacions i diversos perfils, amb la finalitat d'adaptar-se a la diversitat de les necessitats individuals, acadèmiques i del mercat laboral. Les titulacions de primer cicle hauran de donar accés, en el sentit del Conveni de Reconeixement de Lisboa, als programes de segon cicle. Les titulacions de segon cicle hauran de donar accés als estudis de doctorat.

Els ministres conviden el Grup de Seguiment a explorar si els estudis superiors poden estar relacionats amb el primer cicle d'una estructura de qualificacions per a l'Àrea Europea d'Estudis Superiors i en quina mesura ho poden estar.

Els ministres insisteixen en el seu compromís amb la igualtat d'oportunitats d'accés als estudis superiors per a tothom, sobre la base de la capacitat, per tots els mitjans adequats.

Foment de la mobilitat

La mobilitat dels estudiants i el personal acadèmic i administratiu és la base per a l'establiment d'una Àrea Europea d'Estudis Superiors. Els ministres emfasitzen la seva importància per a l'esfera econòmica i cultural, com també per a l'esfera política i social. Assenyalen amb satisfacció que, des de la seva última reunió, les xifres de

mobilitat s'han elevat gràcies també a l'important suport dels programes de la Unió Europea i estan d'acord a portar a terme les accions necessàries per millorar la qualitat i la cobertura de les dades estadístiques sobre la mobilitat estudiantil.

Ratifiquen la seva intenció de fer tot el que estigui a les seves mans per eliminar tots els obstacles a la mobilitat dins de l'Àrea Europea d'Estudis Superiors. Amb vista a fomentar la mobilitat estudiantil, els ministres duran a terme les accions necessàries per permetre la portabilitat de beques i ajudes nacionals.

Establiment d'un sistema de crèdits

Els ministres insisteixen en la importància de la funció desenvolupada pel Sistema Europeu de Transferència de Crèdits (ECTS) en la facilitació de la mobilitat estudiantil i la creació de currículums internacionals. Assenyalen que l'ECTS s'està convertint, cada vegada més, en una base generalitzada per als sistemes nacionals de crèdits. Animen a un progrés addicional amb l'objectiu que l'ECTS sigui no tan sols un sistema de transferència, sinó també d'acumulació, que cal aplicar d'una manera coherent conjuntament amb la futura Àrea Europea d'Estudis Superiors.

Reconeixement de les titulacions:

Adopció d'un sistema de titulacions fàcils de llegir i comparar

Els ministres subratllen la importància del Conveni de Reconeixement de Lisboa, que hauria de ser ratificat per tots els països participants en el Procés de Bolonya, i reclamen a les xarxes ENIC i NARIC que, juntament amb les autoritats nacionals competents, afavoreixin l'aplicació del Conveni.

Han establert l'objectiu que els estudiants que es graduïn a partir del 2005 puguin rebre el suplement de diploma automàticament i de manera gratuïta. Aquest suplement de diploma haurà d'estar redactat en un idioma europeu àmpliament parlat.

Fan una crida a les institucions i les empreses perquè facin un ple ús del suplement de diploma, per poder aprofitar la transparència i la flexibilitat més grans dels sistemes de titulació d'estudis superiors, amb la finalitat de fomentar les possibilitats d'ocupació i facilitar el reconeixement acadèmic per a estudis posteriors.

Institucions i estudiants d'estudis superiors

Els ministres han rebut bé el compromís de les institucions i els estudiants d'estudis superiors amb el Procés de Bolonya i reconeixen que, en definitiva, la participació activa de tots els membres del Procés és la condició indispensable per assegurar-ne l'èxit a llarg termini.

Coneixedors de la contribució que les institucions més fortes poden aportar al desenvolupament econòmic i social, els ministres accepten que les institucions necessiten disposar de poder per prendre decisions sobre la seva organització i administració internes. Els ministres fan una crida a les institucions per assegurar que les reformes s'integren totalment en les funcions i els processos principals de cada institució.

Els ministres assenyalen la participació constructiva de les organitzacions estudiantils en el Procés de Bolonya i subratllen la necessitat d'incloure els estudiants de manera continuada i en les primeres fases de les pròximes activitats.

Els estudiants són membres de ple dret en el govern dels estudis superiors. Els ministres assenyalen que les mesures nacionals legals destinades a assegurar la participació dels estudiants ocupen un lloc important en tota l'Àrea Europea d'Estudis Superiors. També fan una crida a les institucions i les organitzacions d'estudiants perquè identifiquin possibles vies per augmentar la implicació real dels estudiants en el govern dels estudis superiors.

Els ministres insisteixen en la necessitat d'unes condicions d'estudi i vida adequades per als estudiants, perquè puguin acabar els seus estudis amb èxit en el període corresponent, sense obstacles relacionats amb la seva vida econòmica i social. També insisteixen en la necessitat de dades més comparables sobre la situació social i econòmica dels estudiants.

Foment de la dimensió europea en estudis superiors

Els ministres assenyalen que, després de la seva crida a Praga, s'han desenvolupat nous mòduls, cursos i currículums amb contingut, orientació i organització europeus.

Assenyalen que les institucions d'estudis superiors han desenvolupat iniciatives en diversos països europeus per conjuminar recursos acadèmics i tradicions culturals amb la finalitat de promoure el desenvolupament de programes d'estudi integrats i titulacions conjuntes de primer, segon i tercer nivell.

A més, insisteixen en la necessitat d'assegurar un període substancial d'estudi a l'estranger en programes de titulació conjunta, com també una provisió adequada per a la diversitat lingüística i l'aprenentatge d'idiomes, de manera que els estudiants puguin assolir tot el seu potencial per a la identitat, la ciutadania i les possibilitats d'ocupació a Europa.

Els ministres acorden comprometre's, a escala nacional, a eliminar els obstacles legals per a l'establiment i el reconeixement de les titulacions esmentades i donar suport activament al desenvolupament i la garantia de qualitat adequats dels currículums integrats destinats a l'obtenció de titulacions conjuntes.

Foment de l'atractiu de l'Àrea Europea d'Estudis Superiors

Els ministres estan d'acord que l'atractiu i l'obertura d'estudis superiors europeus s'han de reforçar. Confirmen la seva disposició per fomentar el desenvolupament addicional de programes d'escolarització per a estudiants de tercers països.

Els ministres han declarat que els intercanvis transnacionals en estudis superiors haurien d'estar governats sobre la base de la qualitat acadèmica i els valors acadèmics i estan d'acord a treballar en això en tots els fòrums que hi estiguin relacionats. En totes les circumstàncies apropiades, aquests fòrums hauran d'incloure membres socials i econòmics.

Animen a la cooperació amb regions en altres parts del món mitjançant l'obertura dels seminaris i les conferències de Bolonya als representants d'aquestes regions.

Formació continuada

Els ministres han subratllat la importància de la contribució dels estudis superiors a convertir la formació continuada en una realitat. Estan fent els passos adequats per alinear les seves polítiques nacionals amb la consecució d'aquest objectiu i exhorten les institucions d'estudis superiors i tots els implicats a incrementar les possibilitats de formació continuada en l'àmbit dels estudis superiors, incloent el reconeixement de la formació anterior. Han recalcat especialment que aquestes accions han de formar part integrant de l'activitat dels estudis superiors.

A més, els ministres han fet una crida a aquells que treballen sobre les estructures de les qualificacions en l'Àrea Europea d'Estudis Superiors perquè abastin l'àmplia gamma de trajectòries, oportunitats i tècniques de formació flexibles i facin un ús adequat dels crèdits ECTS.

Insisteixen en la necessitat de millorar les oportunitats per a tots els ciutadans, d'acord amb les seves aspiracions i capacitats, perquè segueixin una trajectòria de formació continuada cap als estudis superiors i dins d'aquests estudis.

Accions addicionals

Àrea Europea d'Estudis Superiors i Àrea Europea de Recerca, dos pilars de la societat basada en el coneixement

Conscients de la necessitat de promoure una relació més estreta entre l'EHEA i l'ERA en una "Europa del coneixement" i de la importància de la recerca com a part integrant dels estudis superiors a tot Europa, els ministres consideren necessari, per anar més enllà de l'objectiu actual de dos cicles principals d'estudis superiors, incloure en el Procés de Bolonya el nivell de doctorat com un tercer cicle d'estudis. Han recalcat especialment la importància de la recerca i la formació en recerca i la promoció de la interdisciplinarietat en el manteniment i la millora de la qualitat dels estudis superiors i en l'augment de la competitivitat dels estudis superiors europeus en general. Els ministres fan una crida per incrementar la mobilitat en l'àmbit del doctorat i el postdoctorat i exhorten les institucions implicades que estimulin la cooperació en els estudis de doctorat i la formació de joves investigadors.

Els ministres faran tot el que estigui a les seves mans per fer que les institucions europees d'estudis superiors siguin un soci encara més atractiu i eficient. Per això, els ministres han sol·licitat a les institucions d'estudis europeus que augmentin el significat i la rellevància de la recerca en l'evolució tecnològica, social i cultural i en les necessitats de la societat.

Els ministres entenen que hi ha obstacles que entrebanquen la consecució d'aquests objectius i que les institucions d'estudis superiors no els poden resoldre soles. Necessiten un gran suport, incloent el financer, i les decisions adequades dels governs nacionals i els organismes europeus.

Finalment, els ministres han declarat que les xarxes en l'àmbit del doctorat haurien de rebre suport per estimular el desenvolupament de l'excel·lència i convertir-se en un dels segells identificatius de l'Àrea Europea d'Estudis Superiors.

Inventari

Amb vista als objectius establerts per a l'any 2010, s'espera la introducció de mesures per poder inventariar els progressos assolits en el Procés de Bolonya. Un exercici d'inventari a mitjà termini pot proporcionar informació fiable sobre com avança el Procés i, per tant, oferir la possibilitat d'adoptar mesures correctores, si s'escau.

Els ministres han encarregat al Grup de Seguiment l'organització d'un procés d'inventari per presentar-lo l'any 2005 i la preparació d'informes detallats sobre els progressos i la posada en pràctica de les prioritats intermèdies establertes per als dos anys vinents:

- Garantia de qualitat
- Sistema de dos cicles
- Reconeixement de les titulacions i els períodes d'estudis

A més, els països participants estaran preparats per permetre l'accés a la informació necessària per a la recerca sobre estudis superiors relativa als objectius del Procés de Bolonya. Es facilitarà l'accés als bancs de dades sobre la recerca en curs i els resultats de les recerques portades a terme.

Seguiment addicional

Nous membres

Els ministres han considerat necessari adaptar la clàusula en el Comunicat de Praga sobre les aplicacions d'ingrés de nous membres, de la manera com segueix:

Els països pertanyents al Conveni Cultural Europeu seran elegibles per ingressar a l'Àrea Europea d'Estudis Superiors sempre que al mateix temps declarin la seva intenció de perseguir i aplicar els objectius del Procés de Bolonya en els seus propis sistemes d'estudis superiors. Les seves sol·licituds hauran de contenir informació sobre la manera com aplicaran els principis i els objectius de la Declaració.

Els ministres han decidit acceptar les sol·licituds d'ingrés d'Albània, Andorra, Bòsnia i Hercegovina, la Santa Seu, Rússia, Sèrbia i Montenegro i l'"antiga República Iugoslava de Macedònia" i donar la benvinguda a aquests estats com a nous membres i, amb això, ampliar el Procés a 40 països europeus.

Els ministres reconeixen que l'ingrés en el Procés de Bolonya implica un canvi i una reforma significativa per a tots els països signants. Estan d'acord a donar suport als nous països signants i als canvis i les reformes esmentades i a incorporar-los a les discussions i l'assistència mútua que implica el Procés de Bolonya.

Estructura de seguiment

Els ministres confien l'aplicació de tots els aspectes que comprèn el Comunicat, la direcció general del Procés de Bolonya i la preparació de la reunió ministerial següent al Grup de Seguiment, que estarà format pels representants de tots els membres del Procés de Bolonya i la Comissió Europea, amb el Consell d'Europa, l'EUA, l'EUASHE, l'ESIB i la UNESCO/CEPES com a membres consultors. Aquest grup, que serà convocat pel cap baix dues vegades l'any, serà presidit per la Presidència UE, amb el país amfitrió de la conferència ministerial següent com a vicepresident.

Un Consell, també presidit per la Presidència UE, supervisarà la feina que cal fer entre les reunions del Grup de Seguiment. El Consell estarà format pel president, el país amfitrió següent com a vicepresident, les presidències UE anterior i següent, tres països participants elegits pel Grup de Seguiment per un any, la Comissió Europea i, com a membres consultors, el Consell d'Europa, l'EUA, l'EURASHE i l'ESIB. Tant el Grup de Seguiment com el Consell poden convocar *ad hoc* els grups de treball que considerin necessaris.

El treball general de seguiment estarà assistit per una Secretaria proporcionada pel país amfitrió de la conferència ministerial següent.

En la seva primera reunió després de la Conferència de Berlín, el Grup de Seguiment haurà de definir més detalladament les responsabilitats del Consell i les tasques de la Secretaria.

Programa de treball 2003-2005

Els ministres sol·liciten al Grup de Seguiment que coordini les activitats per al progrés del Procés de Bolonya tal com s'indica en els temes i les accions que s'inclouen en aquest Comunicat i que n'informin en la reunió ministerial següent, l'any 2005.

Conferència següent

Els ministres han decidit que la conferència següent tingui lloc a la ciutat de Bergen (Noruega) el maig del 2005.